

תוכנית לימודים "בשבילי מורשת"

ממשפחה לאומה - מסע בשבילי הזהות והשייכות

רציונל התוכנית

תוכנית "בשבילי מורשת" שואפת לעצב בקרב תלמידי ישראל זהות אישית ולאומית, מתוך תחושת זיקה עמוקה, שייכות, אחריות ואכפתיות למדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי.

התוכנית מציעה מסע לימודי מתמשך, הנשען על הכרות מעמיקה עם ארץ ישראל בצד עיסוק באירועים מכוננים בתולדות העם והמדינה, בדמויות מרכזיות שהובילו תהליכי הקמה והתיישבות, ובהיכרות עם אתרים ונופים.

התוכנית שואפת לחנך דור צעיר שמבין את הקשר בין עבר, הווה ועתיד; שמחובר למקומות, לדמויות ולרעיונות שבנו את הארץ; שמכבד את הגיוון התרבותי ומאמין בדמוקרטיה, שותפות ובסולידריות; ושמבקש ליזום, להתנדב ולהיות שותף פעיל בעשייה הישראלית.

התוכנית מציעה מסע מהסיפור האישי אל הזהות הלאומית, מתוך חיבור בין עולמו של הלומד למורשת המשפחתית, הקהילתית והישראלית. התוכנית שוזרת נרטיבים אישיים בפסיפס של זהות משותפת, ומאפשרת לכל תלמיד למצוא את מקומו בסיפור היהודי - ישראלי. באמצעות חיבור רגשי, לימודי וערכי.

התוכנית מתבססת על שלושה ממדים פדגוגיים משלימים: הממד הרגשי-חוויתי מעודד חיבור רגשי עמוק של הלומדים לארץ, לעם ולמדינה; הממד הקוגניטיבי מתמקד ברכישת ידע; הממד ההתנהגותי מעודד מעורבות, יוזמה ותרומה לקהילה, מתוך תחושת שותפות ואחריות. שלושת הממדים שזורים זה בזה ויוצרים חווית למידה המקדמת ציונות, שייכות ומורשת זהותית מחוברת ורלוונטית.

עקרונות פדגוגיים מרכזיים

1. מסע זהות – מהבית אל המולדת

עיקרון זה מתאר תהליך למידה הדרגתי, המתחיל מהעולם האישי והמוכר של התלמיד – המשפחה, הבית והסביבה הקרובה – ומתרחב אל הזהות הלאומית והקשר למולדת. הלמידה נעה במעגלים מתרחבים, מן החוויה האישית אל ההקשר הקהילתי, התרבותי והלאומי. העיקרון מדגיש את האופן שבו הזהות האישית שזורה בזהות הקולקטיבית, ומאפשר לתלמידים לגבש זהות ולחזק שייכות, שורשים ושותפות. זהו מסע אישי וערכי – מעצמי אל עמי – המחזק את תחושת הקשר אל עם ישראל, אל ארץ ישראל ואל מורשת ישראל.

2. ספירלות: נושאים חוזרים במורכבות הולכת וגדלה

העיקרון הספירלי מבטא תהליך לימודי שבו נושאים שבים ונלמדים לאורך השנים, בכל פעם ברמה הולכת ומעמיקה. בכל שלב, התלמידים פוגשים תכנים מוכרים מתוך נקודת מבט חדשה, מורכבת ובוגרת יותר. גישה זו מאפשרת פיתוח הדרגתי של זהות יהודית-ישראלית מגובשת, לצד חיזוק היכולות הקוגניטיביות, הרגשיות והחברתיות בהתאם לגילם ולשלב ההתפתחותי שבו הם מצויים.

3. מהקונקרטי למופשט: מחוויות מוחשיות לדיונים ערכיים

עיקרון זה משקף את תהליך ההתפתחות הקוגניטיבית של הלומדים, שבו המעבר מתרחש מהתנסות מוחשית וחוייתית אל חשיבה מופשטת ודיון ערכי. באמצעות חיבור לחוויות אישיות, סיפורים, סמלים ודוגמאות מן המציאות, מתאפשרת הבנייה הדרגתית של מושגים מופשטים בנושאים של זהות, שייכות וערכים.

4. שילוב חוויה, ידע ועשייה

עיקרון זה מבטא את הגישה ההוליסטית בחינוך, המכירה בכך שלמידה משמעותית משלבת – רגש, שכל ועשייה. **חוויה** – טיפוח זיקה רגשית ושייכות לזהות ולמורשת באמצעות חוויות, טקסים, וסיפורים. **ידע** – פיתוח ידע, הבנה ומיומנויות חשיבה, באופן ההולם את שלב ההתפתחות. **עשייה** – עידוד עשייה פעילה ותרומה קהילתית, המחברות בין הלמידה לבין המציאות.

5. בינתחומיות

עיקרון זה המתבטא בשזירת תחומי דעת שונים מאפשר לתלמידים לראות את המורשת היהודית-ישראלית כמארג עשיר ורב-ממדי המתבטא בכל תחומי החיים והתרבות, ולא כתחום מבודד. גישה זו מאפשרת לתלמידים לחוות את הזהות שלהם בהקשרים מגוונים – לשוניים, תרבותיים, היסטוריים, ערכיים ואמנותיים.

שכבת גיל: ב

ציר מוביל: ממשפחה לעם – שורשי הזהות שלי

רעיונות מרכזיים	כיתה ב - ידע	כיתה ב - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ב - מיומנויות והצעות דידקטיות
הזהות האישית והמשפחתית שלי קשורה בזהות של המולדת שלי - ישראל	• הזהות שלי ושל משפחתי - זהות אישית - זהות משפחתית – משפחה גרעינית ומשפחה מורחבת - סמלים יהודיים המספרים את הסיפור המשפחתי - חגים ושבט בראי המשפחה • המשפחה שלי והקשר למולדת - סיפורים של סבים, סבתות וקרובי משפחה אחרים על הקשר לעם היהודי - סיפורי עליה של המשפחה שלי לארץ ישראל - ההתיישבות בארץ של בני המשפחה שלי - סיפור המשפחה שלי על הקמת המדינה • גם למולדת שלי יש זהות - סמלי המולדת שלי¹: המנון, סמל המדינה, דגל, שפה, עיר בירה - יום הולדת של המדינה - יום העצמאות	• כבוד האדם והמשפחה - כיבוד ההורים והמעגל המשפחתי - מהי החשיבות של כיבוד הורים? - מה הופך את המשפחה שלי לחלק מסיפור רחב יותר של העם והארץ? • כיבוד ערכי המורשת - מחויבות לערכי המורשת והזהות התרבותית - מהי המשמעות של מסורת משפחתית? • זיקה לארץ ושייכות - מהי מולדת בשבילי? - מה מחבר אותי לארץ ישראל? - מה גורם לנו להרגיש שייכים למקום? - האם לכל אחד מולדת אחת? - ההבדל בין מקום מגורים למולדת - מה הופך מקום לבית? • אהבת הדעת - מהי החשיבות בהכרת העבר המשפחתי והקשר לזהות האישית שלי? - מה אני יכול ללמוד מהסיפורים של סבא וסבתא?	• אוריינות לשונית - זיהוי מילים הקשורות למשפחה ולבית היהודי. - יצירת "ענן מילים" אישי – מהי מולדת בשבילי? - שיום חפצים וסמלים יהודיים ומשמעותם. - סיפורים משפחתיים באמצעות תמונות משפחתיות / חפץ משפחתי והבעת רגשות באופנים שונים. • חשיבה ביקורתית - זיהוי המאחד והמייחד בסיפורים המשפחתיים של חברי הכיתה. • אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - "עץ משפחתי" אישי – בניית עץ המשפחה (ניתן לשלב תמונות, להיעזר ב AI) • אוריינות לשונית - "הזמנה של סבא או סבתא לכיתה" – ראיון משפחתי ושיתוף של סיפור על מסורת משפחתית. - כתיבה/ציור: סיפור שסבא או סבתא סיפרו לי ראשית ימיהם בארץ.

¹ בכיתה ב ההתייחסות לסמלי המדינה ברמת היכרות בלבד. בכיתה ד – ההתייחסות היא עמוקה יותר.

רעיונות מרכזיים	כיתה ב - ידע	כיתה ב - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ב - מיומנויות והצעות דידקטיות
	● המולדת שלי בספרות ובשירה - מולדת בספרות ובאומנות ● קום והתהלך בארץ - מקומות בארץ שאני אוהב לטייל עם המשפחה.	- איך הסיפור של המשפחה שלי עוזר לי להכיר את עצמי? - למה חשוב לדבר וללמוד עברית – השפה של עם ישראל? - כיצד שומרים על השפה העברית?	- סיפורים של תלמידים עולים / הורים של תלמידים שעלו. ● אוריינות לשונית/חשיבה ביקורתית - מפת מושגים למילה מולדת (מילים שקשורות למקום, שייכות ועם, מסע, ארץ, הבטחה). - השוואה בין תמונות ישנות לחדשות של המולדת. ● אוריינות לשונית/אוריינות חזותית/חשיבה יצירתית - מדרשי תמונה של ציורי מולדת בעבר ובהווה - זיהוי מאפייני המולדת בטקסטים ובתמונות ● חשיבה יצירתית - האזנה, המחזה, ביטוי בציור לשירי ארץ ישראל בנושא מולדת ("ארץ ישראל שלי יפה וגם פורחת", "כאן נולדתי") ● אוריינות חזותית/חשיבה יצירתית - תצוגת "המשפחות בכיתה" עם תמונות, חפצים או סיפורים. - כל ילד מציג מקום אהוב: תמונה, סיפור, ציור. ● אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - חיבור שירים או פרסומות על המקום האהוב עליי במולדת. (אפשר בעזרת ה-AI)

ציר מוביל: היישוב שלי – פרק בסיפור הלאומי

רעיונות מרכזיים	כיתה ג - ידע	כיתה ג - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ג - מיומנויות והצעות דידקטיות
היישוב שלי כדרך להבנת הזהות המקומית והחיבור לסיפור ההתיישבות הציונית בארץ ישראל	היישוב שלי – סיפור של מקום הגאוגרפיה של היישוב שלי - מיקום הישוב שלי על מפת ארץ ישראל - צורות נוף ביישוב שלי (הרים, גבעות, מישורים, נחלים..) - השכונות בישוב שלי היסטוריה וזהות מקומית - זמן הקמת הישוב והמניעים להקמתו - אתרים היסטוריים ביישוב - הישוב שלי בראי תולדות המדינה - אישים ודמויות מרכזיות בישוב שלי בעבר ובהווה - סמל הישוב ומשמעותו - השם של השכונה שלי ומה הוא מבטא - שמות הרחובות בישוב שלי ומשמעותם ערכים וחיים קהילתיים - צריכה וקיימות ביישוב - סולידריות וערבות הדדית בקהילה / ביישוב שלי	כיבוד ערכי המורשת היהודית - המאחד והמיוחד בתרבות ובמסורת היהודית בסביבת מגוריי - כיצד אתרים בישוב שלי משמרים את הזיכרונות והסיפורים המקומיים? - איך המקום שבו אני גר משפיע על הזהות שלי ותחושת השייכות לארץ ישראל? צדק חברתי וערבות הדדית - כיצד הסולידריות והערבות ההדדית משפיעות על הקשר שלי עם המשפחה / החברה / הקהילה? - איך המתקיימים הראשונים עזרו זה לזה לבנות יישובים חדשים? מה אפשר ללמוד מהם על עזרה הדדית? יוזמה ואחריות, מחויבות, אמונה ועשייה, אומץ ונחישות - מה הניע אנשים לעזוב בית מוכר ולנסות דרכים חדשות בחקלאות ובחיים קהילתיים? איך הסקרנות והרצון ללמוד עזרו להם להקים יישובים מצליחים? מחויבות לערכי מדינת ישראל - איך דמויות כמו יואל משה סלומון ומאיר דיזינגוף הבינו שחשוב לבנות לא רק בתים אלא גם קהילה וערכים משותפים?	אוריינות לשונית / אוריינות מידע - הפקת מידע על היישוב שלי ממקורות שונים (שם היישוב, דמויות מרכזיות, סיפורי עלייה וקליטה, סרטונים, תמונות) ארגון המידע והצגתו - הפקת מידע על תרבות ומסורת יהודית במקום מגורי בעזרת ראיונות עם תושבים בקהילה. התנהלות חברתית/מודעות חברתית - פועלים למען הקהילה: - טיפול אתר בסביבה הקרובה. - פרויקט "קהילה עוזרת": התלמידים מתכננים איך הם היו עוזרים למשפחה חדשה שעולה לישוב שלהם. מה הם צריכים? איך מקבלים אותם? איך עוזרים להם להסתגל? אוריינות לשונית - יצירת "מפת הלב" – סימון על המפה / מפה דיגיטלית של המקומות האהובים בשכונה/יישוב (בית, גן, בית כנסת, סבתא). - הוספת תמונה או ציור אישי. - למידה חוץ כיתתית: - סיור ביישוב וצילום של סמלים יהודיים

רעיונות מרכזיים	כיתה ג - ידע	כיתה ג - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ג - מיומנויות והצעות דידקטיות
	מהישוב שלי לסיפור היישובים הראשונים בארץ ישראל - ראשית ההתיישבות החדשה בארץ ישראל - פתח תקווה - אם המושבות - תל אביב - העיר העברית הראשונה - דגניה – אם הקבוצות והקיבוצים דמויות מרכזיות - יואל משה סלומון - מאיר דיזינגוף - רחל המשוררת - א.ד. גורדון - משפחת שלוש ראשית ההתיישבות בספרות, בשירה ובאומנות - קום והתהלך בארץ - סיורים - פתח תקווה - בית ספר חקלאי מקווה ישראל - תל אביב - דגניה	כבוד האדם והמשפחה - כיצד הדמויות האלה כיבדו את האנשים שבאו איתם ועבדו על יצירת חברה מכבדת ושוויונית? כיבוד ערכי המורשת והתרבות - למה חשוב לספר את סיפור ההתיישבות בשירים, בסיפורים ובציורים ולא רק בספרי היסטוריה? איך האומנות עוזרת לנו להבין טוב יותר את הרגשות של האנשים באותה תקופה - איך השירים והסיפורים על ההתיישבות עוזרים לנו להרגיש קשר לארץ ישראל היום? מה קורה כשאנחנו שרים את השירים האלה או קוראים את הסיפורים? אהבת הדעת וחדוות הלמידה - מה אפשר ללמוד על תקופת ההתיישבות משיר או סיפור שלא ניתן ללמוד מתמונה או ממסמך היסטורי? מחויבות לטבע וקידום צדק סביבתי - איך אפשר לטייל ולהכיר את הארץ בלי לפגוע בטבע? מה האחריות שלנו כשאנחנו מבקרים במקומות ההיסטוריים? תחושת הקשר והשייכות למדינת ישראל - מה ההבדל בין תייר שמבקר במקום לבין מישוהו שמרגיש שייכות למקום? איך אפשר להכיר את הארץ בצורה שמחזקת את הקשר אליה?	- יצירת תערוכה: "היישוב שלי – מבט יהודי". אוריינות לשונית/ חשיבה יצירתית - יצירת לוח כיתתי: "מעשים טובים בקהילה שלי" - יצירת "יומן מתיישב": כל תלמיד כותב יומן של מתיישב בפתח תקווה/תל אביב/דגניה - מתאר את האתגרים והפתרונות היצירתיים. אוריינות מרחבית - זיהוי על מפת ארץ ישראל של היישובים דגניה, פתח תקווה, תל אביב. חשיבה יצירתית - הכנת דגם של המושבות: דגניה, פתח תקווה ותל אביב, בשעת הקמתן. אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - כתיבת יומן דמיוני של ילד החי במושבה, בקיבוץ, בעיר, בשעת הקמתן אוריינות חזותית/חשיבה ביקורתית - השוואת תצלומים של המושבות הראשונות: אז והיום אוריינות דיגיטלית/ מודעות חברתית - פרויקט "מדריך צעיר": התלמידים יוצרים מדריך דיגיטלי לסיור בפתח תקווה/תל אביב/דגניה - כולל מפה, תמונות אז והיום, שאלות מעניינות ומשימות למבקרים

רעיונות מרכזיים	כיתה ג - ידע	כיתה ג - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ג - מיומנויות והצעות דידקטיות
		• כיבוד ערכי המורשת - למה חשוב לשמור על האתרים ההיסטוריים? איך השמירה על המקומות עוזרת לשמור על הזיכרון והזהות?	• מודעות עצמית/הכוונה עצמית "דיון אישי": "מה היה המניע שלי לעלות לארץ ישראל אם הייתי חי באותה תקופה?" - חיבור בין ערכים אישיים למטרות קולקטיביות. • חשיבה ביקורתית / אוריינות לשונית מעבדת חקר דמויות: - התלמידים בוחרים דמות ובוחנים - מה היו המניעים שלה? מה היו ההישגים? איזה ערכים היא ייצגה? מה אפשר ללמוד ממנה היום? - יצירת "שיחה דמיונית" בין שתי דמויות – למשל, בין רחל המשוררת לדיזינגוף: מה היו אומרים זה לזה?(אפשר בעזרת AI). • חשיבה יצירתית/ התנהלות חברתית משחק תפקידים: - "ועדת הישוב" - התלמידים מגלמים דמויות שונות ומחליטים יחד איך לפתור בעיה בישוב (חלוקת מים, קבלת עולים חדשים, התמודדות עם מחלה). • הכוונה עצמית/חשיבה יצירתית - כל תלמיד כותב "מכתב עצה" שהוא היה שולח לאחת הדמויות - איזו עצה הוא היה נותן להתמודדות עם הקשיים? איך זה מחבר לערכים שלו?

רעיונות מרכזיים	כיתה ג - ידע	כיתה ג - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ג - מיומנויות והצעות דידקטיות
			• אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית "זמן יצירה": - "יוצרים קולאז' מורשת": שילוב תמונות היסטוריות עם ציטוטים מהספרות ויצירת מסר ויזואלי • מודעות עצמית/אוריינות לשונית "דיאלוג עם הטקסט": - התלמידים קוראים שיר על ההתיישבות וכותבים מה הם מרגישים, איך זה מתחבר לחיים שלהם היום, מה השיר "אומר" להם על הקשר לארץ • הכוונה עצמית/אוריינות לשונית "סיור למטייל אחראי": - כל תלמיד מתכנן סיור אישי לאחד המקומות - מה הוא רוצה ללמוד שם? איך הוא יכין את עצמו? איך הוא יתנהג באחריות? מה הוא מצפה לחוש? • מודעות חברתית/חשיבה ביקורתית "ועדת שימור אתרים": - התלמידים מתפקדים כוועדה שמחליטה איך לשמר אתר היסטורי - איך לשמור על האותנטיות, איך לאפשר ביקורים, איך לא לפגוע בסביבה

ציר מוביל: מחלום להגשמה – מקימים מדינה

רעיונות מרכזיים	כיתה ד - ידע	כיתה ד - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ד - מיומנויות והצעות דידקטיות
סיפור הקמת מדינת ישראל הוא בסיס לחיזוק תחושת השייכות של העם לארצו, אהבת הארץ וערכיה.	המדינה שלי - בין חלום להגשמה • הגעגועים של העם היהודי לארץ ישראל לאורך הדורות - הביטוי של הכמיהה והשייכות לארץ ישראל ולירושלים: בתנך, בתפילות, בפיוטים, בספרות, בשירה ובאומנות. • המניעים לעלייה לארץ ישראל לאורך הדורות - אמונה דתית בזכות על הארץ – ההבטחה לאבות (בראשית יב, פרשת לך לך) - חזון של בניית חברה חדשה וצודקת. - הרעיון הציוני - להקים בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל • הקמת המדינה שלי - הצהרת בלפור - כ"ט בנובמבר - החלטת האו"ם. - הכרזת המדינה – ה' באייר הקמת המדינה בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל - מגילת העצמאות ומשמעותה לעם היהודי - מלחמת העצמאות - גבולות המדינה (גבול מדיני, גבול טבעי)	• זיכרון היסטורי, שייכות, תקווה, נאמנות למורשת - מה משמעותה של ירושלים עבור יהודים לאורך הדורות? - כיצד מתבטאת הכמיהה לארץ ישראל בשירים, פיוטים, ציורים וסיפורים? - באילו דרכים התרבות שימרה את הזיכרון והתקווה לשוב לציון? - מדוע יהודים בכל הדורות שמרו על חלום השיבה לארץ ישראל? • יוזמה ואחריות, מחויבות, אמונה ועשייה, אומץ ונחישות - כיצד הופכת כמיהה רגשית לפעולה מעשית? - מהם הקשיים שעמדו בפני העולים והמתיישבים, וכיצד התמודדו איתם? - מה ההבדל בין געגועים סמליים לבין מחויבות לפעולה? - מה מרגיש אדם שעוזב את ארץ הולדתו כדי לעלות לארץ ישראל? - מה עוזר לבני אדם להתגבר על הקשיים ולא לוותר גם כשקשה? • חלוציות, תקווה - מהם הגורמים האישיים והלאומיים שהניעו אנשים לעלות לארץ?	• אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - כתיבה – ירושלים בשבילי.... - כתיבת יומן דמיוני של עולה לארץ ישראל (מה עזבתי, מה אני מרגיש, מה אני מצפה בארץ?) - המחזות סיפור עלייה (מכשולים, געגועים ותקווה) - לוח קיר ובו כל תלמיד תולה משפט, תמונה או שיר המביע געגוע לארץ ישראל • אוריינות לשונית - עיון במכתבים של עולים המתארים את הרצון לעלות לארץ - כתיבת מכתב לעולים בעקבות עיון במכתבים • אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - "המזוודה לדרך": כל ילד מכין "מזוודה" (אמיתית/ציורית) עם חמישה פריטים שהיה לוקח אם היה עולה לארץ – ומסביר למה. - הילדים מביאים סיפור עלייה מהבית / מחברים / משכנים. - הכיתה בונה "שביל עלייה" – קיר או שביל עם תחנות של סיפורים שונים שהתלמידים הציגו.

רעיונות מרכזיים	כיתה ד - ידע	כיתה ד - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ד - מיומנויות והצעות דידקטיות
	● סמלי המדינה - המנון התקווה - דגל ישראל - סמל המדינה - מטבע - שקל - השפה העברית ● דמויות מפתח שתראו להקמת המדינה - הרצל - בן גוריון - חיים ויצמן ● סמלי השלטון - מדינה יהודית ודמוקרטית - שלוש הרשויות: הרשות המחוקקת – הכנסת; הרשות השופטת – בית המשפט; הרשות המבצעת – הממשלה ● נופי הארץ ארץ קטנה אך מגוונת בנופיה - נופי הארץ: מישור, שפלה, הר, בקעה, ים וחוף, עמקים - תופעות נוף ייחודיות: ים המלח מכתשים הר החרמון? - התנך בנופי הארץ (הקרב בין דוד לגלית בעמק האלה) ● הפסיפס האנושי במדינה - הקבוצות בחברה הישראלית	- האם החלומות תואמים את המציאות שהמתיישבים פגשו? - כיצד שמרו העולים על תקווה גם מול קשיים? - למה חשוב לשמר את סיפור העלייה האישי או המשפחתי שלנו? ● שותפות ועבודת צוות, אחריות קהילתית, בנייה ועשייה, אהבת הארץ - כיצד השפיע מבנה היישוב (מושב, קיבוץ) על חיי הקהילה? ● אחריות, מעורבות, זיכרון לאומי - איך אפשר לשמור היום על ערכי העלייה והקשר לארץ ישראל? ● ערבות הדדית - כיצד העולים החדשים והדמויות המרכזיות פעלו למען כלל העם? מה ניתן ללמוד מהם? ● כבוד לעבר, לעבודה ולמולדת - מה אנחנו יכולים ללמוד מהם על התמדה, אמונה ומסירות? - איך אנחנו יכולים לכבד את העבר ולשמור על המולדת שלנו היום? ● אהבת הדעת וחדוות הלמידה - מה האומנות יכולה ללמד אותנו על הקשר לארץ שהתיאור הגאוגרפי לא יכול? איך שיר על המכתשים שונה מתיאור מדעי של המכתשים?	● אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - המחזה של קבוצת יהודים בגולה שמחליטה לעלות לארץ (שילוב המניעים השונים לעלייה לארץ) ● אוריינות חזותית - שימוש במפת העליות ושרטוט מסלול העלייה מארץ המוצא ליישוב שהקימו. ● אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - כתיבת "יומן דמות" – כל תלמיד בוחר דמות מהעבר וכותב יום בחייה. - הכנת תיק סיור אישי: מפה, שאלות סקר לתושבים, תמונות ואיורים. - משחק "חפש את המקום" – חידון על מקומות היסטוריים בארץ, תלמידים צריכים לזהות על פי רמזים. ● חשיבה יצירתית/ אוריינות לשונית - "מעבדת יצירה רב-תחומית": - התלמידים בוחרים נוף מוכר (הים התיכון, הכינרת, המכתשים) ויוצרים יצירה משלהם - ציור, שיר, סיפור קצר - ואז משווים לאופן שבו אמנים ישראלים תיארו את אותו נוף ● חשיבה ביקורתית/ מודעות עצמית - "דיאלוג עם הנוף": - התלמידים בוחרים יצירת אמנות (שיר/ציור) על נוף ישראלי ו"מראיינים" אותה - מה האמן רצה להעביר? איך

רעיונות מרכזיים	כיתה ד - ידע	כיתה ד - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ד - מיומנויות והצעות דידקטיות
	• התפתחות והישגים מקום המדינה ועד היום - המדינה שלי במבט על: מקום המדינה ועד היום (1948-2025): פריסת ישובים, פיתוח חקלאי, הייטק, תשתיות. • נופי הארץ בספרות, בשירה ובאומנות • קום והתהלך בארץ - סיורים - בית המשפט העליון - הכנסת - אתרים המספרים את הסיפור התנכי - ים המלח - המכתשים	• כיבוד ערכי המורשת והתרבות - איך האומנים והמשוררים הישראליים הפכו את נופי הארץ לחלק מהתרבות הישראלית? מה קורה כשאנחנו רואים את הכינרת או את ירושלים דרך עיניו של אמן ישראלי? - • מחויבות לטבע וקידום צדק סביבתי - איך האומנות יכולה לעזור לנו לאהוב את הטבע ולרצות לשמור עליו? האם אמן שמציר את יופי הנוף הישראלי בוקע כאקטיביסט למען הסביבה? • כבוד האדם והמשפחה - איך אפשר לכבד את השונות בין קבוצות שונות בעם ובאותו זמן לשמור על הערכים המשותפים? מה עושה אותנו לעם אחד למרות ההבדלים: צדק חברתי וערכות הדדיות - האם לכל קבוצה יש אחריות לדאוג לקבוצות אחרות? איך אפשר לוודא שכל הקבוצות במדינה מרגישות שייכות ושוויון? • מחויבות לערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית - איך אפשר לשמור על הזהות היהודית של המדינה ובאותו זמן לכבד את זכויותיהן של כל הקבוצות שחיות בה?	היצירה גורמת לי להרגיש? מה היא מגלה לי על הקשר שלי לארץ? • אוריינות דיגיטלית/ חשיבה יצירתית - פרויקט "מוזיאון וירטואלי": יצירת תערוכה דיגיטלית שמציגה את הקשר בין נופי ארץ ישראל לתרבות הישראלית - שילוב תמונות, שירים, ציורים וטקסטים של התלמידים • מודעות חברתית/ התנהלות חברתית - פרויקט "פסיפס הכיתה": התלמידים חוקרים את הרקע המשפחתי שלהם (מאיפה המשפחה? איזה מסורות? איזה שפות?) ויוצרים תערוכה שמציגה את הגיוון בכיתה כמשקף את הגיוון במדינה • חשיבה ביקורתית / אוריינות גלובלית - דיון מובנה: "מה מאחד ומה מייחד" - התלמידים בוחנים מה יש במשותף לכל הקבוצות במדינה ומה ייחודי לכל קבוצה, ואיך אפשר לראות בכך עוצמה ולא בעיה • הכוונה עצמית/ מודעות חברתית - "תכנית חברתית אישית": כל תלמיד חושב איך הוא יכול לתרום ליצירת חברה מכילה יותר במשפחה, בכיתה, בשכונה - ומתכנן פעולה קונקרטית • מודעות חברתית/ התנהלות חברתית - פרויקט "פסיפס הכיתה": התלמידים חוקרים את הרקע המשפחתי שלהם

רעיונות מרכזיים	כיתה ד - ידע	כיתה ד - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ד - מיומנויות והצעות דידקטיות
		• אהבת הדעת וחדוות הלמידה - איך הצליחה מדינה קטנה כמו ישראל להגיע להישגים כל כך גדולים במדע, בטכנולוגיה ובחקלאות? מה הקשר בין רצון ללמוד ולחדש לבין הצלחת המדינה? • מחויבות לערכי מדינת ישראל - איזה סוג מדינה אנחנו רוצים להיות? מדינה שמתמחה בצבא? בטכנולוגיה? בתרבות? איך ההישגים שלנו משקפים את הערכים שלנו? • צדק חברתי וערבות הדדית - האם ההישגים של המדינה מגיעים לכל האזרחים? איך אפשר לוודא שהצלחות במדע ובטכנולוגיה יועילו לכל	(מאיפה המשפחה? איזה מסורות? איזה שפות?) ויוצרים תערוכה שמציגה את הגיוון בכיתה כמשקף את הגיוון במדינה • חשיבה ביקורתית / אוריינות גלובלית - דיון מובנה: "מה מאחד ומה מייחד" - התלמידים בוחנים מה יש במשותף לכל הקבוצות במדינה ומה ייחודי לכל קבוצה, ואיך אפשר לראות בכך עוצמה ולא בעיה • אוריינות דיגיטלית/מודעות חברתית - יצירת "קו זמן אינטראקטיבי": התלמידים יוצרים קו זמן דיגיטלי של הישגי ישראל מ-1948 ועד היום, עם דגש על איך כל הישג תרם לטובת כלל החברה • חשיבה ביקורתית / אוריינות מידע - פרויקט מחקר: "ישראל במבט השוואתי" - התלמידים חוקרים הישג ישראלי (למשל בחקלאות או בטכנולוגיה) ומשווים למדינות אחרות - מה מיוחד בגישה הישראלית? • חשיבה יצירתית/ הכוונה עצמית "חלומות לעתיד": - כל תלמיד בוחר תחום (רפואה, סביבה, חינוך, טכנולוגיה) וחושב איך הוא היה רוצה שישראל תיראה בעוד 20 שנה - ומתכנן מה הוא יכול לעשות כדי לתרום לחלום הזה

שכבת גיל: ה

ציר מוביל: מסיפורי קהילות לפסיפס ישראלי

רעיונות מרכזיים	כיתה ה - ידע	כיתה ה - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ה - מיומנויות והצעות דידקטיות
קהילות יהודיות שישבו בארצות הים התיכון עלו לארץ ישראל מתוך תחושת שייכות וזהות לאומית, והתיישבו במרחבים מגוונים ובכך מימשו את הרעיון הציוני הלכה למעשה.	- פסיפס יהודי סביב הים התיכון - המרחב הגאוגרפי של אגן הים התיכון והקהילות היהודיות שהתפתחו בו (מרוקו, תוניס, אלג'יר, לוב, מצריים, יוון, תורכיה, ספרד איטליה...) - נופים בארץ המוצא - אקלים בארץ המוצא - כלכלה ומקורות הפרנסה ייחודיים בקרב הקהילות היהודיות - אופי ההתיישבות של הקהילות בארץ המוצא (עיר כפר) - מורשת תרבותית ורוחנית בקרב הקהילות בארצות הים התיכון - אומנות וספרות (פיוטים שירה כלי קודש) - דמויות מופת בקהילה - חכמים ומנהיגים מקהילות הים התיכון (רמב"ם במצרים, רבי יהודה הלוי בספרד, הרמח"ל (רבי משה חיים לוצאטו) באיטליה). - מרכזי רוח בארצות הים התיכון - ספרד – גרנדה, סביליה, טולדו; מצרים – אלכסנדריה, קהיר; איטליה – פביה, קרמונה. - גלי עליה מארצות הים התיכון לישראל - העליות מיוון ספרד וארצות צפון אפריקה	- כיבוד ערכי המורשת והתרבות במדינת ישראל - איך הקהילות השונות שבאו מארצות הים התיכון העשירו את התרבות הישראלית? מה קורה כשתרבויות שונות נפגשות - האם זה מחליש או מחזק את הזהות המשותפת? - איך אפשר לשמור על המסורות הייחודיות של כל קהילה ובאותו זמן לבנות תרבות ישראלית משותפת? מה אנחנו מפסידים ומה אנחנו מרוויחים בתהליך הזה? - צדק חברתי וערכות הדדית - איך החברה הישראלית קלטה את העולים מארצות הים התיכון? האם תמיד היה צדק חברתי? מה אפשר ללמוד מהטעויות ומהצלחות? - איך אפשר לעזור לקהילות שנקלטו במדינה להרגיש שייכות מלאה ובאותו זמן לשמור על הזהות הייחודית שלהן? - מחויבות לערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית - מה המשמעות של "מדינה יהודית" כשיש כל כך הרבה קהילות יהודיות שונות? איך הגיוון הפנימי ביהדות מחזק או מאתגר את הזהות הישראלית?	- אוריינות מרחבית - הפקת מידע ממפה על מיקומן של הארצות באגן הים התיכון - הפקת מידע ממפות נושאיות על צורות הנוף, האקלים והכלכלה של ארצות הים התיכון - איתור ערים וישובים מרכזיים בהם ישבו הקהילות היהודיות - אוריינות דיגיטלית - יצירת מפה אינטראקטיבית על המסע לעלייה לארץ.... מפת עליות- מפה המתארת את מסלולי העלייה מארצות הים התיכון לארץ ישראל, בשילוב סמלים, תמונות ומידע היסטורי. - אוריינות מידע, אוריינות לשונית - חקר סיפורי עולים מקהילות אגן הים התיכון מקורות לסיפורים (ראיון, חפצים, תמונות, סרטים וסרטונים, ספרים, סיפורים שעוברים מדור לדור, טקסים מיוחדים). - חשיבה יצירתית

רעיונות מרכזיים	כיתה ה - ידע	כיתה ה - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ה - מיומנויות והצעות דידקטיות
	- מניעים לעלייה - סיפור עלייה של הקהילות - נתיבי העלייה של הקהילות היהודיות - מארץ המוצא לארץ ישראל על גבי מפת אגן הים התיכון • התיישבות העולים מקהילות ארצות הים התיכון בארץ והקמת יישובים - אתגרי הסתגלות של עולים חדשים - תפרוסת ההתיישבות של הקהילות בארץ - אופי ההתיישבות של הקהילות בהגיעם לארץ - מעברות, עיירות פיתוח, שכונות, מושבים) • מסורת ומנהגים מהתפוצות ושילובם בתרבות הישראלית - מאכלים, פיוטים, חגיגות ייחודיות	• אהבת הדעת וחדוות הלמידה - מה אפשר ללמוד מהיסטוריה של קהילות יהודיות שחיו במקומות שונים במשך מאות שנים? איך הידע והחכמה שהן צברו תורמים למדינת ישראל היום? • כבוד האדם והמשפחה - איך משפחות שעזבו את בתיהן הוותיקים והגיעו לארץ ישראל שמרו על הכבוד המשפחתי ועל הזיקה בין הדורות? מה אפשר ללמוד מהם על חשיבות המשפחה בזמני שינוי?	- הקמת תערוכה - פסיפס סיפורי עולים מארצות אגן הים התיכון. התערוכה תציג את סיפורי • אוריינות מידע/אוריינות לשונית - קליטת עלייה בימינו והשפעות תרבותיות עליות שנות ה-50 מארצות הים התיכון בהשוואה לעליות בשנות ה-90

שכבת גיל: ו

ציר מוביל: ארץ ציון וירושלים בליבה

רעיונות מרכזיים	כיתה ו - ידע	כיתה ו - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ו - מיומנויות והצעות דידקטיות
מדינה נבנית מסיפורים של מקום, אנשים וערכים	- סיפורה של הארץ ואזוריה - הנגב: הפרחת השממה - פיתוח הנגב כיעד ציוני מחזון בן גוריון ועד עיר הבהדי"ם - מרכזי מחקר ופיתוח (מו"פ) לפיתוח חקלאות בתנאי מדבר - הקמת ישובים. - הגליל - יבוש החולה - המוביל הארצי -מהכנרת לנגב - תעשיות עתירות ידע – תפן - מישור החוף - חדרה - מייבוש ביצות ועד להפקת חשמל - נוף אורבני מתפתח - מפעלי התפלה - ישובים מספרים סיפור על המולדת שלי - יישובי גבול (יישובי ספר). - עיירות פיתוח - קיבוצים - ירושלים הבירה של המולדת שלי	- חזון, התמדה, חלוציות, אחריות לעתיד - כיצד אפשר להפוך מדבר למקום של חיים, חדשנות ועתיד? - אחריות סביבתית, יזמות, חדשנות, אהבת הארץ - מה המחיר ומה הרווח ב"שינוי פני הארץ?" - האם ייבוש החולה היה מעשה נכון? (יתרונות מול חסרונות סביבתיים). - אחריות, יוזמה, קידמה טכנולוגית, שמירה על הסביבה - איך הופכים מקום ביצתי למרכז חיים וקדמה? - מחויבות לטבע וקידום צדק סביבתי - איך הקשר לארץ ישראל כולל גם אחריות לשמור על הטבע והסביבה? - איך פיתוח הארץ (ערים, תעשיות, כבישים) מתיישב עם שמירה על הטבע? - איך אפשר למצוא איזון בין הצרכים של האנשים לצרכים של הסביבה הטבעית? - אהבת הדעת וחדוות הלמידה - איך הידע המדעי והטכנולוגי עוזר לנו לדעת טוב יותר את הארץ ולחבר אליה? - מה הקשר בין מחקר מדעי (למשל על הטבע בארץ ישראל) לבין אהבת המולדת?	- אוריינות חזותית (שימוש במפת ארץ ישראל) - זיהוי גבולות המדינה - זיהוי ערים ויישובים מרכזיים - אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - תכנון יישוב חדש בנגב – בניית מודל ליישוב המשלב קיימות, חקלאות חכמה וקהילה. (אפשר בעזרת AI) - כתיבה: מכתב עתידי - "כך תרמנו לפיתוח הנגב." - אוריינות לשונית/חשיבה ביקורתית/חשיבה יצירתית "וועדת תכנון" שמחליטה איך לפתח את הגליל תוך שמירה על הטבע. (משחק תפקידים) - חשיבה ביקורתית/אוריינות מידע - השוואה בעזרת סיור וירטואלי או מפות: מפת חדרה בעבר מול מפת העיר היום. - חקר: מהו מפעל התפלה? מהי תרומתו למדינה? - אוריינות מידע/אוריינות לשונית - חקר יישובים (יישובי גבול, קיבוצים, עיירות פיתוח והצגת סיפורם ב"תערוכת יישובים". - חשיבה יצירתית

רעיונות מרכזיים	כיתה ו - ידע	כיתה ו - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ו - מיומנויות והצעות דידקטיות
	- ירושלים של זהות (היסטוריה, קדושה, שמות) - ירושלים בתנ"ך – כיבוש ירושלים על ידי דוד ובניית בית המקדש על ידי שלמה - הר הבית, הר המוריה, הכותל המערבי - מוסדות השלטון בירושלים: - הכנסת, בית הנשיא, בית המשפט העליון. • דמויות והישגים בתולדות המדינה - פרסי נובל - ספורט יהודי וישראלי - (מכביה, אליפויות עולם, אולימפיאדה) - דמויות: אילן רמון, סטף ורטהיימר, נעמי שמר. • ירושלים באמנות, בשירה ובסיפורים • קום והתהלך בארץ - ירושלים – בירת ישראל • סיורים על פי אזור: - מישור החוף (חדרה) - הנגב (שדה בוקר) - הגליל (החולה, מצפים)	• זהות, קדושה, שותפות, סובלנות - מה מעניק לעיר מעמד של עיר בירה המשקפת זהות ולאומיות? • אחריות, מעורבות, קיימות, אכפתיות - מה כל אחד מאיתנו יכול לעשות כדי לשמור על המדינה? • כבוד האדם והמשפחה - איך אפשר לכבד את הזיכרון של מי שחיו בארץ לפנינו (כולל משפחות שחיו כאן דורות רבים וכאלה שהגיעו לאחרונה)? איך שמירת הזיכרון קשורה לאהבת המולדת? • זהות ושייכות - באילו דרכים האומנות מעוררת ומבטאת קשר רגשי ושייכות לארץ?	- הצעה לסיור בירושלים דרך אתרים מרכזיים, כולל משימות בתחנות השונות (הכותל, הכנסת, הר הזיתים). • אוריינות לשונית/חשיבה יצירתית - "זמן יצירה" - כתיבת שיר על ירושלים והסבר מהי "ירושלים בשבילי". • אוריינות גלובלית/ מודעות חברתית - פרויקט "ישראל ועולם": התלמידים חוקרים איך ישראל תורמת לעולם (טכנולוגיות רפואיות, חקלאות במדבר, עזרה הומניטרית) ויוצרים מצגת על איך אהבת המולדת מתבטאת בתרומה לכלל האנושות • חשיבה ביקורתית/חשיבה יצירתית/ הכוונה עצמית - "דילמות מולדת": התלמידים נחשפים לדילמות אמיתיות (למשל: לבנות כביש חדש או לשמור על בית עץ עתיק? לפתח אזור תעשייה או לשמור על נוף טבעי?) ומנתחים את השיקולים השונים ומציעים פתרונות יצירתיים • אוריינות דיגיטלית/ חשיבה יצירתית - תבנון "אפליקציה וירטואלית": התלמידים מתכננים אפליקציה שעוזרת לילדים בגילם להכיר את ישראל - איך היא תיראה? איזה מידע תכיל? איך היא תעודד קשר רגשי לארץ?

רעיונות מרכזיים	כיתה ו - ידע	כיתה ו - ערכים וסוגיות לדיון	כיתה ו - מיומנויות והצעות דידקטיות
			• מודעות עצמית/ התנהלות חברתית - פרויקט "המורשת שלי למדינה": כל תלמיד חושב על הכישרונות והערכים שלו ומתכנן איך הוא יכול לתרום למדינה בעתיד - ויוצר "חוזה אישי" עם המדינה על התרומה שלו לחברה